

Tanár-beigtatási elfogadó beszéd.

MAROSI GERGELYTŐL. *)

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Hadd szóljak már én is néhány szót ezen az örömnepen, részszerint hivatalos kötelességemből, részszerint pedig és kiváltképen szívem sugallatából kifolyólag. Örömnepem mondom; mert ha igaz az, hogy „a tudomány hatalom“, hogy „a léleknek tudománya nélkül nincsen semmi jó“; ha igaz az, hogy a társadalomnak nincs nagyobb nyomorusága a tudatlanságnál, hogy az emberi társaságban lévő gonoszoknak (dolgoknak és embereknek), nyomoruságoknak és inségeknek legalább is egy harmadát az értetlenségnek tulajdoníthatni“; ha igaz az, hogy „a mely népnek legjobb tanintézetei vannak, az a leghatalmasabb nép, ha nem az ma, az lesz holnap“; ha végül igaz az, a mit örökre feledhetetlen oktatásügyi miniszterünk, a hív és nagy Eötvös oly sokszor, oly szépen és olyan mély meggyőződéssel hangsúlyozott, hogy kivált a magyar nemzetnek élete, e hazában való fenmaradása és virágzása a tudománytól függ, s e nélkül minden nemzetiségi körülsánczólagó vagy sánczólagó akaró decretumok daczára is elvész e vérrel szerzett és vértől hízott földről: akkor minden olyan eljárást, mely által a tudomány terjesztésének kiváltképen való férfait, professionatus bajnokait igtatjuk bé magasztos hivatalukba, igen méltán örömnepnek tartatunk és nevezhetünk.

*) Marosi Gergely, sz. kereszturi igazgató tanár meghalt f. év okt. 5-én. Midőn derék barátunknak és pályatársunknak emlékét ez uttal a hátrább következő sírbeszéd által is megörökíteni kívánjuk, alkalmoszerűnek találtuk közölni ezen beszédét, melylyel ő 1872 dec. 8-án Sz. Kereszturon két tanártársát Gombos Sámuel, és Sándor Jánost, beigtatásuk alkalmából, fogadta. Álljon itt egymás mellett a szives készsoritás s a fájdalmas elválás addig is, míg a korán elhunytak kimerítő életiratát adhatnók. Szerk.

De legyünk mindenekelőtt őszinték tisztelt gyülekezet! és valljuk meg, hogy mi most a nagy apostol szent Pál szavaival élve, inkább csak „a reménységben örvendezünk“. Rom. XII. 12. Hogy örömünk e nap felett és e nap után folytonosan tartó, fokozódó s a valóságon alapuló legyen az Isten után, a kitől minden becsületes munkáinkra és törekvéseinkre, minden plántálásainkra és öntözéseinkre száll alá az áldás és előmenetel, attól függ, hogy az a két választott és hivatalukba már-már beigtatott férfi, a kiket az illető testületek az ember legdrágább kincsével a bizalommal megtiszteltek, és a tanári s illetőleg papi magasztos hivatalba helyeztek, miképen fognak megfelelni e hivatásuknak.

Erre nézve legyen szabad nekem a lehető röviden és főbb vonásokban hangsúlyozni s e fontos perczen ünnepélyesen szívökre kötni szeretett szolgatársaimnak azt a legkivált négy fő kelleket, a melyeket én egy tanítóban, legyen az akár a népnek, akár a serdülő nemzedéknek tanítója, mulhatlanoknak tartok.

Egyik fő kelleke a tanítóknak, természetesen a szakértelem, a tudományos és korszerű képzettség, mert miként a minden tanítók tanítója az ur Jézus a szokott keleti képek egyikével nagyon találólag mondja: ha vak vezet a vakot, mind a ketten a verembe esnek. A nagy apostol szent Pál pedig így szól: A gyülekezetben inkább akarok öt szót szólani értelemmel, hogy egyebeket is tanítsak; hogysen mint tizezer szót szólani idegen nyelvvvel, vagy a mi evel egyre megy, értelem nélkül. Ugyde hogy a tanító öt szót szólhasson értelemmel a hivek s illetőleg a tanítványok épületére, arra nézve, hogy a képet tovább fessük, tizezeret is meg kellett hogy fontolt és forgatgatott légyen az ő elméjében. De aztán meg is van az ő jutalma, mert az értelemből is az ismeretes bölcselmi axioma megfordítása szerint származik az érzelem és e kettőből az ékesen szólás, ha igaza van a görög bölcsek legbölcsebbikének, a ki gyakran szokta mondani, hogy mindenki abban, a mit jól tud, eléggé ékesen szóló. A ki pedig csak gépileg adja tovább akár a templomban, akár a tanteremben a másoktól hallott, tanult, akarám mondani bémagolt eszméket, fogalmakat és ítéleteket a nélkül, hogy azokat saját értelmével is előbb megrostálta és saját szivrostjain mintegy keresztülszűrte légyen, az olyan tanítóknak az eléadása csak csengő ércz és pengő czimbalom; mert a mit az ember jól át nem ért és át nem érez, azt nem is tudja érzéseivel, buzgó szívvvel előadni, már pedig örök

igazság, hogy csak a valódi lelkesedés bír átszármazó hatással, csak az találja meg az útát a szívhez, a mi szívből származik. És ha így veszszük fel a dolgot, a mint hogy így is kell a valódiságban felvennünk, akkor a papi és tanári szék teljességgel nem arra van rendeltetve, hogy az ember abban — ha egyszer beülhetett — napok, hónapok és évek hosszu során kényeleljen, és a világot — bocsánat e kifejezésért — fumigálja.

Második fő kelléke egy papnak, s illetőleg tanítónak az igazságszeretetet, az őszinteség és a valóság³ beszédben és cselekedetekben egyaránt. Egy persa példabeszéd azt mondja: „az ember beszélő tehetsége által előbbvaló az állatnál, de az állat jobb náladnál, ha nem az igazat mondod“. Valamint poklok kapuját utálom az embert, kinek eszében egyéb forog és egyebet fecseg ajka, mondani azt fogom én, mi helyesnek látszik előttem. A szeretet ne legyen tettetett, így tanít a nagy apostol. Socratesről mint kiváló dicséretet hozza fel életének és jellemének egyik rajzolója, hogy úgy beszélt, a hogy gondolt és érzett. S ha már valakiben rút és veszedelmes a tettetés, úgy a tanítóban a legrútabb és veszedelmesebb. Semmi sincsen a mi a pap és tanító tekintélyét hivei illetőleg tanítványai előtt inkább alássa, mint a tettetés, a csak látszani de nem lenni akarás. Mert a valóság előbbutóbb — és pedig hamarabb mint az ember képzelné — napfényre kerül, s a hitel és a tisztelet örökre elvész. „Rettenetes korlátok vannak a természetben a tettetés hatalma elé állítva. Az igazság zsarnoki hatalommal uralkodik a test önkénytelen mozgásu tagjai felett. Ha az igazságot az igazság szellemében szólja: szeme oly világos, mint az égbolt. Ha pedig gonosz szándékokat rejteget s szavai telvék álnoksággal, akkor szeme homályos és néha kancsalító. Egy valaki eljő valamely távoli intézetből, gavalléros öltözetben, zsebeiben teli ékszerekkel, fenhéjázó tekintettel és nagy igényekkel: s ime rögtön háta megett terem egy kópé s így szól magában: semmi sem vészett el belőle, holnap holnapután egészen ráismerünk a fráterre“; így ír a tettetésről, a nyegleségről Amerikának egyik legkitűnőbb és kedveltebb írója Emerson. S rögtön ezt veti utána: mit tettél? ez az isteni kérdés, mely az emberhez intéztetik, és a mely minden hamis tekintélyt földre sujt“. E részben is az igazat bátran kimondó Náthánok, Dánielek és Keresztelő Jánosok mellett legdicsőbb példaadója lehet a tanítónak a mi legfőbb tanítónk és mesterünk az

ur Jézus, a ki, mint ő maga is mondá, azért jött e világra, hogy bizonyosságot tegyen az igazságról, és a ki ehhez képest bátran szemébe mondá a zsinagóga fejedelmének, hogy képmutató, bátran visszaizen az ötöt megöléssel fenyegető hatalmas Heródesnek eképen: mondjátok meg annak a rókának, hogy ime ördögöket üzők ki és gyógyítok ma és holnap; a ki erősen hangsúlyozza tanítványainak, hogy ha igazságuk feljebb nem bővülködik, az irástudók és a farizeusok igazságánál, semmiképen nem mehetnek bé a mennyeknek országába, és a kiről a farizeusok tanítványai, tehát az ő legnagyobb ellenségei mondják szent Máténál: Mester! tudjuk hogy te igaz vagy és az Istennek útját igazán tanítod és hogy senkivel nem gondolsz, minthogy az embereknek személyökre nem nézesz. Mát. XXII, 16.

Harmadik fő kelléke egy tanítónak a szeretet hivatala és tanítványai, illetőleg hivei iránt. Az a szeretet, mely nélkül a nagy apostol magasztos szavai értelmében szólva semmit ér a hit, semmit ér az ékesszólás, a tudomány, a bölcselkedés, még maga az adakozás is; az a szeretet, a mely hosszútűrő, a mire pedig, ha valakinek e világon, a tanítónak oly nagy szüksége van; az a tiszta szívből és jó lelkiismeretből való szeretet, mely az irás szavai szerint minden parancsolatnak vége és bétöltése; az a szívből való szeretet, a mely nemcsak azt téteti meg a jó és hív szolgálóval, a mi neki szoroson parancsolva van, hanem annál, még többet, tudván az üdvözítő szavaiból azt, hogy a ki csak azokat teszi meg, a melyek neki parancsoltattak, haszontalan szolgál, és a mit a szoros parancsolaton feljül teszen, abban van a legnagyobb érdem. Az az ügyszeretet, a mely az emberiség legdicsőbb tanítójának igáját gyönyörűségessé és terhet könnyüvé tette, a mely tisztéhez, kötelességéhez, az emberiség szent ügye érdekében, hív volt mind halálig, és a mely ellenkezőleg amaz ismeretes latin példabeszéddel, hogy „a kit az istenek gyűlölnék, azt tanítóvá teszik“ — a következő vallomást adja Németország egyik legérdemesebb nevelőjének, az áldott emlékü N i e m e y e r-nek, szájába: „Nekem is az ifjuság tanítása érdekében tett működésem életemnek némely óráit megbúsította, de örömóráim — s reménylem minden tanférfit fogja mondani velem — mégis többek valának“. S hogy ez eszmét tovább ne fűzzem, még csak ennyit mondok: midőn Németországnak szintén egyik fénycsillaga D i e s t e r-

w e g emez ismeretes szavakat mondja : „A szív teszi a tanítót“ nem egyebet mond, minthogy a szeretet teszi a tanítót, légyen az akár a népnek, akár az ifjuságnak tanítója; mert hiszen meg van írva az ur Jézusról, hogy ettől a könyörülő és szánakozó szeretettől indítatva kezdé a népet sok dolgokra tanítani.

Negyedik és legfőbb kelléke egy tanítónak, a melybe a többiek mind belé vannak foglalva, a jó példaadás, a jó példával való előjárás azokban, a miket hiveinek tanítani és lelkökre kötni akar.

Régi és örök igazságu szabály, hogy a szavak intenek, a példák vonzanak jóra és rosra, a hogy jönnek. De a rosra még inkább, mint a jóra. „Lehetetlen, hogy rest gazdának serény szolgája legyen,“ ugymond Aristoteles. „Többet ért a Schytáknak ugymond Bonfin a vétkek nem ismerése, mint a rómaiaknak és görögöknek az erény tudása.“ Különösen pedig a tekintélyesebb állásu egyének példái szoktak nagyon ragadók lenni. A király példáján indul el az egész ország, ilyen értelemben nyilatkozik két jeles latin költő. Vajon honnan vagyon a Jákóbnak gonoszsága? Avagy nem Samariától-e? És honnét vagyon Judának bálványozása? Avagy nem Jéruzsálemtől-e? Ezt olvassuk a bibliában. Nem ok nélkül parancsolja tehát a nagy apostol az ő Titusának, s általa minden tanítónak: „Mindenestől fogva magadat például adjad a jó cselekedetben; Tit. 2, 7. Timotheusa által szintén így int: Senki a te ifjúságotat meg ne utálja, hanem a hiveknek légy példa a beszédben, a nyájaskodásban, a szeretetben, a léleken, a hitben, a tisztaságban! 1. Tim. IV, 12. Régi tanítói és nevelői elv, hogy „Similia Similibus“ hasonlókat hasonlókkal, vagyis: értelmessé értelem, jóvá jóság, szorgalmassá szorgalom által lehet csak nevelni. Soha sem feledem el a mit e részben egy kitünő német író- és prédikátornál olvastam volt. E szerint ugyanis panaszol egy német ember, hogy neki a tiszteletes ur eléggé értésire adogatta, hogy miket csináljon, meg ne csináljon, meg is értette jól, de arra szeretné, ha rá tudná venni a tiszt. ur, hogy egyuttal csinálja is mindazokat. Ugy kell lenni, hogy abban a tiszteletes urban hiányzott a jó példaadás.

Világítsuk meg csak egy pár életképpel a dolgot. Micsoda lélekkel és sikerrel prédikálhatja például egy pap a hiveinek, hogy egyének alázatosak, emberbecsülők, ha ő maga gögös, ember

megvető le egész egy köszönésig, illetőleg nem köszönésig, a mire pedig oly nagy súlyt fektet a nép, hogy nem egyszer hallottam a nép szájából ezt a kifejezést: az embert csak egy köszönésből is meg lehet ismerni. Micsoda lélekkel és sikerrel prédikálhatná például egy pap a szent könyv után: tiszteljed atyádat és anyádat, ha aztán ez a pap a maga édes atyját vagy édes anyját tehetetlen vénségökre magától eltaszítva idegen helyeken és környezetekben engedné nyomorogni és halálra senyvedezni? Nem botránkozást és kárhozatot prédikálna-e ez ő nálánál legalább egy részben sokkal nemesebb érzésű és eljárású hiveinek? Nem méltán vethetnék-e szemére hivei az ilyen papnak a Jézus szavaival: Orvos gyógyítsd meg előbb magadat?! Ebben a részben is Jézus a mi a legfőbb, legdicsőbb példaadónk. Lám ő nem azt prédikálja az ő tanítványainak és halgatóinak, a mit némely méltatlan utóda teszen nagy kevélyen, hogy legyetek alázatosak, hanem így szól: tanuljátok meg én tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok s találtok a ti lelketeeknek nyugodalmat! Mát. XI. 29.

Legyetek tehát kedves szolgatársaim példaadói a ti tanítványaitoknak, hallgatóitoknak főképen a tevőleges erényekben! Igen! és ezt különösen hangsúlyozom, hogy ne csak abban legyetek példaadók, hogy rosszszat ne tegyetek, hanem kiváltképen abban, hogy cselekedjetez anynyi jót, a menynyi csak testi és lelki erőtök és tehetségeitektől kitelik, mert meg van irva a derék Jakab apostol által: „A ki tudna jót cselekedni és nem cselekszi, az olyan ember bűnös.“ Jak. 3, 17. És ekkor a mi örömnünk, a mely most — a mint beszédem elején is érintém — inkább a reménységen alapszik, a valóságon fog nyugodni; és ekkor a Péter apostol kívánságához képest mindenkor készek lehetek megfelelni nagy alázatossággal és becsülettel azoknak, a kik számot akarnak venni a ti bennetek való reménységről.

És ha mindezek mellett is háládatlan lesz hozzátok nemes pályátok folytában a világ; ha talán épen hűségtekért és egyenes igazságos eljárástokért megtámad a butaság vagy a szent irigység; ha káromlást szől ellenetek egy vagy más ürügy alatt a rosszszul palástolt önérdek, s a közönyösség, vagy a gyávaság, vagy a mindenkivel jól lenni akaró, s előre számító álnokság hallgatagul beleegyezésit adja a támadásba: ne féljetez, a lelkiismeret és meggyőződés útjáról egy hajszálnyira is el ne térjetez, meggondolvár.

hogy Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek, meggondolván a római nagy szónok Cicerónak eme szép és örökre igaz szavait: Hitesd el magaddal, hogy a hibán és a bűnön kívül semmi sem történhetik az emberrel olyas, a mi rettenetes légyen.

Még mit mondjak? ajánljam magamat a conventionális szokás szerint barátságtokba? Nem azt mondom, ajánlom azt a drága intézetet, a mely Istenünk és szülőink után nékem is, néktek is életet, értelmet, tisztességet, honfiui, vallási és emberi önérzetet és méltóságot adni segített, barátságtokba; azt a drága intézetet, a melynek sáfáraiúl hívott el titeket is velem együtt kicsin seregünk vezérférfiainak csaknem egyhangu bizalma. És ekkor higyjétek el a mit itt Isten és ezen ünnepélyes gyülekezet színe előtt mondok, fogadok és ígérek, hogy nékem is barátaim lesztek.

És te Isten! a ki nekünk mindeddig elé segítségül voltál, segélj miket továbbra is minden üdvös és közhasznu munkáinkban Adjad, hogy a mostan hivatalukba béigtatott két férfit közreműködése által olyan nagy lelki épületet és gyarapodást vegyen gymnasiumunk és az evel testvér-ekklézsiánk, a milyen nagyot épült és lendült külsőképen e mi reánk nézve oly fontos gymnasiumunk a közelebbi múlt években a hivek buzgó áldozatkészsége folytán. Rendelj melléje ezutánra nézve is mentől több pártfogókat, rendelj különösen neveiknek igazán megfelelő gondnokokat! Ne engedd, hogy egy is ezt a szép és fontos nevet ok nélkül viselje, bitorolja; sőt az ilyeneket — ha eléreremének — gyomlálj ki és ültess másokat, jó cselekedetekkel ékeskedőket helyökbe. Isten jó atyánk! virágoztasd intézetünket, tartsd meg és tedd mindinkább boldoggá hazánkat, tartsd meg dicsőségesen, most a l o t m á n y o s a n uralkodó királyunkat!

Amen.

